వేదమతము

పురాతనకాలమునుండియు నార్యులగ్నియే పరబ్రహ్మమని తలంచి తదు
పాసనాపరులయి యుండిరని నే నిదివరలో వ్రాసి దానికిం దగినకారణంబులు దెలిపి
నాను. ఆర్యులపుడపు డాగమవిధులందు సోమరసపాన మొనర్చుచుండిరని సైత మిది
వరలో వ్రాసినాను గాని సోమలతను దైవముగ నెంచి దానినిం బూజించినట్టియు
దాని నిం జేయునట్టియు విధులుగల ఋక్కులవిషయము హెచ్చుగ వ్రాయలేదు
అప్పని నిప్పుడొనరించెద ఋగ్వేదములో దొమ్మిదవమండలము సంపూర్ణముగ గి
సోమదైవమును గుఱించినవిషయమేను మిగత మండలములలో సైత మచటనచట
నున్నవి అగ్నియొక్క రసరూపము సోమమని యార్యులనమ్మకము. అగ్నిబలె
నీసోమ దైవమునకుసైత మనేకరూపములు వాసస్థానములు గలవు సోమజన్మ
మీ భూమికాదు అగ్నితేజము సోమలత అగ్ని యనేకకార్యములం దుపయు
పకును సోమలత యొకకార్యమునకే యుపయోగింపంబడును సోమలతనుదికిం
యగ్నికి బలిగనివేడించి యారాధించువరే యా రసపానమునకు నర్హులు ఇది
యార్య వైరానులతోం గూడియుండునపు డపూజ యారంభమయినదని తోంచ
చున్నది ''హోమా' యను నామమున నైరానులాగమ విధులొనరించి యార్యుల
బలె సోమపానముం జేయుచుండిరి జరదష్ట్రుఋషి ఇరానులమతమును బొత్తి,
సంస్కరించినను, పురాతనమునుండివచ్చిన యీ సోమపానాగమ విధినిమాత్రమ
మార్పండాయెను సోమలత ఇరానులబలె నార్యులకును బర్వతోద్భవమగుటం
వరుణుండు సూర్యుని నాకాశమందునను నగ్నిని నీటియందును, సోమలతను పర్వ
తమందును నుంచెను. ఆకాశమునుండి మాతరిశ్వుండు దెచ్చి పర్వతముపై నుంచెన
గరుత్మంతుండు పర్వతమునుండి తెచ్చెను ఈలత కేవల శీతప్రదేశమునందు పుట్టుం
గాని నెండవేడిమిగల దేశమునంబుట్టదు ఆర్యులు కశ్మీరమువదలి పంజాబు చేరి
పిదపం గాశ్మీర గాంధారదేశములందుండు బేహారులు సోమలతతో వ్యాపారవ
సేయుచు ధనమార్జించుచుండిరి అట్టివారనార్యులు వారిని నార్యులు తుచ్ఛము
జూచుచుండిరి సోమలతనుండి రసముదించు క్రమము ఋగ్వేదమునందనేక ఋక్కు
లలో నుండినను నప్పటివేదభాష స్పష్టముగం దెలియదు బ్రాహ్మణములలో
విషయము వివరింపబడినది ఋక్కులు వ్రాయకమునుపు సోమలతను దెచ
విధమును దానినిం జేయువిధము నించుక వ్రాసెద.

సోమలతల నధికమాసములలోం గొనుటవిధి కావుననే [illegible]మాస
మును సోమలతల నమ్మువారును నింద్యులైరని తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణములోం

బలుకఁబడినది దీనిచిత్రమేమో తెలియకయున్నది మూఁడుసంవత్సరముల కొకతూరి వచ్చు నధికమాసములో సోమలత కొనవలెనని యాగాదులు మూఁడువత్సరముల కొకతూరి యొనరింపవలెనని యర్థమా? కాదేని నధికమాసములోఁ గొనియుంచిన లత నెల్లకాలము యాగాదులం దుపయోగింపవలెని యర్థమా తెలియక యున్నది

సోమలతలు వేళ్లతోసహితముగ బర్వతములనుండి వెన్నెలకాలమునం బెల్లగించి పోగు జేసి బండ్లమీదనుంచి మేకపోతులతో నీడ్చుకొని యాగశాలకుఁ దెచ్చుచుండిరి సోమలతలుంపను యాగశాలలో నొకభాగము శుద్ధిపఱచ గడ్డిని చిన్నచిన్న కొమ్మలును పఱచి, దానిపై లతలుంతురు పిదప బ్రాహ్మణులు రెండు ఱాళ్లచే నాలతల నదుముదురు రసమును నదుమఁబడిన యాకులును శోధించుటకుఁ గాను చిక్కని (Fine) కంబడిలోఁ బడవైచి యంగుళములతోఁ గలుపుచ, మఱల శోధింప రసమంతయుఁ గ్రిందనుంప బడిన పాత్రలోదిగును పిదప రసములో బాలును పులిమజ్జిగయును పెఱుగు మొదలగునవికలపి, యందున గోదుమ గాని మఱియెద్దియైనను బండికోచముగఁ జేర్చి యుడుకఁబెట్టుదురు అది చక్కఁగ నుడికి, యావిరిగలిగినంతనె, దానినిఁదీయుదురు ఈ రసము దినమునూఁడుతూర్లు బ్రాహ్మణులకు నిత్తురు దైవములుసైత మీ పానీయము మెచ్చుచుందురు దానిని ద్రావినంతనె యానందరసమగ్నులయి బ్రాహ్మణులు మైకమందుచుండిరి ఈరసము శారిరశుద్ధికిముఖ్యము ప్రాణాధారమగు జలమిది మనుజునకు నారోగ్యము శస్త్రత నిచ్చునట్టియు స్వర్గమునకు మార్గముఁ జూపునట్టియు శాత్రవులఁ జంపునట్టియు వస్తువిది ఈ రసముఁద్రావ నర్హులు గొందఱేను యాగ పురోహితులుదప్ప మిగత వారు దానినిఁగోరిరేని నట్టివారు తమసరస మూఁడేండ్లకు దగినంతబత్తెమున్నదని స్థాపింపవలెను ఇది త్రావినవారు దైవములేతామని యెన్ని యనేకవిధములఁ బ్రల్లదము లాడుచుందురు,

M 10 119 వ సూక్త మిందుఁలకు దృష్టాంతము పైసూక్తము నేనిదివరలో వ్రాసినాను కావున మఱల వ్రాయుట యనావశ్యకము పైసూక్తవర్ణన హెచ్చుగఁ ద్రావినవారి విషయము సామాన్యముగఁ ద్రావినవారు, చక్కఁగ మాటలాడుచుండిరి "ఏమీ తెలియని మా హృదయములో సోమ్ముదేవము ప్రవేశించినాఁడు' "సోమా! అగ్నిబలె మా తేజమును హెచ్చింపుము" "సూర్యుఁడు దినముపుట్టురీతి మా యాయువును హెచ్చింపుము" "మాబుద్ధి నీవలనఁ గుశలతఁగనినది' "నీవు మా యంగములందెల్ల నిండినావు" "రోగములెల్ల శక్తిహీనతచేఁ బఱుగిడెను" "శక్తిగ

సోమరసము మాయందున్నది కావున మాయాయువు హెచ్చినది ఇట్టి మాటలు హెచ్చరికతో మాటలాడుచుండిరి అయినను నా రసపానముచేఁ దమకుసైతము దేవత్వముపచ్చునని యార్యులు నమ్మియుండిరి దేవతల కమృతమురీతి సోమరసము తమకు నమర్త్యతయు నసమానశక్తియు నిచ్చు నని తలంచిరి

చంద్రకిరణముల యార్ద్రిత సోమలతలోఁబ్రవేశించి యమృతము నించు నని యార్యులు సంపూర్ణముగనమ్మిరి తాపార్ద్రి సంయోగగుణము సృష్టికారణమని నే నింతకుమున్ను వ్రాసినాను తాపము సూర్యరూపము ఆర్ద్రిత చంద్రరూపము. సూర్యచంద్రులిరువు రగ్నిస్వరూపములేను నీటియందగ్నియుండును నీటియార్ద్రి తయే సోమరూపము.

ఆర్యులు ప్రకృతిసాంబంధిక శక్తులును వానిమహిమలును జూచి వానికి దైవములని పేరిడి, గౌరవించుచుండిరని నేనుపలుమాఱు పలికినాను అట్టి పురాత నార్యులు సోమలతయందలి రసపానమునఁ దమకేద్దియో విచిత్రశక్తి కలిగినది ప్రారంభమునఁజూచి యదివస్తుగుణమని తెలయక దానికి దైవశక్తినారోపించిరి ఇది యార్యుల సహజగుణము ఎప్పుడు దానిపానమున మనుజుఁడు తనసహజ శక్తికంటెను హెచ్చుకార్య మొనరించినచో నా రసమందెద్దియో దైవశక్తియున్న దను నమ్మి స్థిరపడెను అది త్రావినపుడా దైవశక్తి తమలోఁబ్రవేశించినదని నమ్మిరి కావున సోమలతకుఁ బూజ్యతఁ గలుగుటయగాక దానిరసమునుదీయు వస్తువులెల్లను గౌరవమందెను ఈ సోమరసము దేవప్రియము కావుననే దైవములెల్ల నీరసమునరదుఁ బ్రాముఖ్యతవహింప వాదులాడిరనియు పందెములో గాలి గెలిచినందున వాయువునకుఁ బ్రారంభబలియనియు నింద్రునకు రెండవబలిగను నిర్ధరింపఁబడెననీ మైతరీయ బ్రాహ్మణములోఁ దెలుపఁబడినది ఈ పానమునుండి నగ్నులకు వస్త్ర ములువచ్చును రోగములుగుణమగును గ్రుడ్డివారికి దృష్టివచ్చును కుంటివారు నడతురు అనగా సోమపానమొనర్చిన వారారీతిగఁ దామయినట్లు తలఁచుచుండిరి ఈరసము దైవములకుసైతము నిర్జరత్వమిచ్చినది దీనికిఁ బవమానమని మఱియొక నామము

9 113 (7) పవమానా! నశింపక యెల్లకాలము స్థిరముగనుండునట్టియు యశ ప్రకాశములు శాశ్వతముగ నుండునట్టియు లోకమునందు నన్నుంపుము

9 18 (1) సోమా! నీవు పర్వతములపై వసింతువు

8 2 (2) జనులచేఁ గడుగంబడి, ఱాళ్లచే నొత్తంబడి, ఒంబళిమున శోధింపఁబడి, ప్రవాహామువముఁగి లేచిన గుఱ్ఱముబలె నుందువు

8 48 (1) రుచ్యమగు సోమరసమును నేను సేవించినపుడు నాకు దైవభక్తి కుదురును ధనముదొరకును మర్త్యులు నమర్త్యులు నది తమ యాహారమని దానిచుట్టును జేరుదురు

9 64 (20) సోమా! శుద్ధపఱచఁబడి నీవు సహస్రాధికముగ మాకు వాక్సిద్ధి గలిగించి ఋక్కులోనరించులాగున జేసెదవు

9 63 (7) ఋషులతోను వారిస్తుతి ప్రార్థనలతోను, బదుగు రంగువారితోను నీ వలంకరింపఁబడి, యుడుకుచు మాకు మిత్రముగనుండి, మావలన నెత్తంబడి, దైవస్తుతులచేఁ గొనియాడంబడి, కంబళిమునుండి జాఱి, శాత్రవధనమార్జింప శక్తినిచ్చుచున్నావు

9 114 (3) సప్తలోకములకు, సప్తాదిత్యులున్నవారు సప్తఋషు లున్నవారు ఆదిత్యు లేడుగురేను వీరితోఁగూడి సోమదైవమా! ఇంద్రునికొఱకుఁ బ్రవహింపుము

8 68 (2) బయలుగనుండు దానినిఁ గప్పెదవు రోగములకు మందిచ్చెదవు గ్రుడ్డివాడు చూచును కుంటివాఁడు నడచును

పై రీతిగ సోమరసపానమునుండి యాగాదులందు బ్రాహ్మణము (మంత్రము) లుచ్చరించి బ్రాహ్మణులకు దైవశక్తివచ్చినట్టు తోఁచుచుండినందున వారీ సోమరసమునకు దేవత్వమారోపించి పూజించుచుండిరి

పైన వివరించిన యార్యుల ముఖ్యదైవములుగాక, మఱికొన్ని దైవములు గలవు. వారివిషయము ముందువ్రాసెదను

ఆర్యులు ప్రకృతిసాంబంధిక శక్తులను (Powers of Nature) మూఁడు విధములుగ విభజించిరి

(1) సృష్టిశక్తి. (Creating Energy)
(2) రక్షణాశక్తి (Sustaining Energy)
(3) లయశక్తి (Destroying Energy)

సృష్టిశక్తికి భూతకోటిని సృజించుకార్యము, ముఖ్యమయినను మిగత రెండుశక్తుల సామర్థ్యమును దానికిఁగలదు. మిగతశక్తులకు నదేరీతిగ సామర్థ్య

ములు గలవు ఈ శక్తులు, "అగ్నివరుణేంద్రాదిత్య భూమ్యాకాశములును వాయు సోమలతలు సోమలతకు గౌరవము దానిరసపానముచేఁ గలిగినదికాని యది యొక ప్రకృతి సాంబంధి శక్తియని నే నమ్మను సృష్టిస్థితిలయ కారకులగు పై దైవముల నార్యులు కొంతకాలమునకు వదలి యా దైవములకే వెఱునామములిచ్చి, బ్రహ్మ, విష్ణు మహేశ్వరులని పిలువసాగిరికాని శక్తులవియేను వానివిమించిన శక్తులెవ్వియును లేవు ఇఁక మన పౌరాణికగాధలు పాండిత్యఫలములు రహస్యార్థ ఘనులు బాహ్యార్థాభిరుచిచే బామరజన పఠనార్హములు సర్వదేశీయులకు సామాన్యముగ నిట్టిగాధలున్నవి ఆ గధలు సైతము చక్కఁగఁ బరిశోధించినచోఁ దైవ నేఁ బలికినటియు సారాంశముగను బ్రహ్మమును గుఱించిన విషయ మీవిచారమునకు సంబంధించదు ఆ విచారమేవేఱు ఆ విచారమునం దీశక్తులవిషయ ముపవాదముగనుండునుగాని ముఖ్యవిషయముగనుండదు ఈ విషయమునెల్ల జను లాలోచించినయెడల నిపుడు తమకుఁగల యనేకదురభిప్రాయములును మతవైషమ్యములును మాని పురాతనార్యులబలె సుఖముగ జీవింతురు

పై శక్తులను నార్యులు దైవములుగ గౌరవించుచుండినదియగాక మఱి కొన్ని దైవములను సైతము పూజించుచుండిరి ఆ దైవములు ముఖ్యదైవములకు నుపశక్తులయి ముఖ్యశక్తుల సామర్థ్యములను జూపుచుండును కావుననే యార్యులు ముఖ్యదైవములకు నుపయోగించిన విశేషణములును బిరుదులును నుపశక్తులకుసైత ముపయోగించుచు వచ్చినారు దీనినిఁ జక్కఁగఁ దెలియలేక యార్యులు చూచినవస్తువులనెల్లను దైవములుగఁ బూజించువారని యన్యమతమువారు హేళనమొనర్చెదరు ఇదియొక దృష్టాంతపూర్వకముగఁ జూపఁదగిన విషయము మనము నేలు చక్రవర్తియొకఁడు అతఁడెందున్నవాఁడో యనేకులకుఁ దెలియదు అతని యధికార మతఁడొక్కఁడే నడపఁడు అతనిచేతిక్రింద ననేకులుండి యతని యధికారము నెఱవేర్తురు దైవవిషయమున మనుష్యుల దృష్టాంత మన్నిటబోలదని నాకుఁ దెలిసియుండినను వేఱొకవిధమగు దృష్టాంతము దొరకనందున పై దృష్టాంత మిచ్చినాను ముఖ్యశక్తియగ్ని అదియే ముఖ్యదైవము అతని యధికారమగు తేజము సర్వప్రపంచమందును వ్యాపింపఁజేయుటకు నాదిత్యు లనేకులేర్పడిరి సోమలతయం దాయగ్నిగుణమునే యారోపించినారు ఇంద్రునకు మరుత్తుల సాహాయ్యముండుటచే వర్షము దేశదేశము వ్యాపించుచు మేఘములు విచ్చికొనును ఈరీతినే సకలశక్తుల వ్యాపారము, ఋగ్వేదమును జక్కఁగబరిశోధించి యీ విషయముఁ

తెలియవలెను మనభాండవులరీతి స్త్రీలంబలె నోటిచే నేర్చుకొని విమర్శనచేయక యుండినచో ముందుసైత మనేకానర్థములకుఁ గారణములు ఎలఁబడును సర్వకల్మషములు పరిహరించు గుణ మగ్నికిఁ గలదు సూర్యునకుఁగలదు ఇంద్రునకు గలదు వాయువునకు గలదు నీటికి గలదు కావున గల్మషపరిహారం ధర్మముగాఁ బైశష్ట్య లగ్ని రూపములేను ఆర్యులు వాయువు నగ్నిగవర్ణించినచో విచారింపక యది తప్పనుట దోషము పురాతనార్య లెన్ని విషయములు మనమునందుంచుకొని వ్రాయుచుండిరో మనకుఁదెలియదు కావున ఋక్కులు చదువునపుడు మన యావచ్ఛక్తి నుపయోగించి పురాతనార్యుల మానసమును మనము గుర్తెఱుగవలెను కొన్ని విషయములలోఁ బొరపడుదుము దానినుండి తప్పేమియునులేదు వేదభాషక్లిష్టము శబ్దార్థములిపుడు మారినవి ఋక్కులలో నెద్దియైన నొక విచిత్రశబ్ద ముండినచో నా శబ్దమునకు నిపుడు వాడుకలోనుండు నర్థమునిచ్చి మన మన్వయింతుము అప్పటికాలమునం దార్యులాశబ్ద మేయర్థమున నుపయోగించిరో మనకుఁదెలియదు సాయనాచార్యులు సైతము కొన్ని సమయములందు శబ్దార్థవిచారమునకుఁ గష్టపడినారు కొందఱు పండితులు వారితో నేకీభవింపక వేఱర్థముచేసినారు ఇప్పటి పాశ్చాత్యపండితులు మఱియొకయర్థము గల్పించినారు కావునఁ గొన్ని ఋక్కు లర్థములుకావు

అశ్వినులు

ఇఁక నుషశ్శక్తులనుగుఱించి వ్రాయఁబూనెదను అశ్వినులనుండి ప్రారంభించెద

సూర్యుని రథాశ్వములనఁగ నతని సప్తకిరణములు అవి తూర్పుదిక్కున దూరముగఁ బొడఁజూపినంతనె పుట్టునట్టివి కావున నశ్వినీదేవతలని నామముకలిగెను ఈ యశ్వినుల రాకవలనఁ బ్రాత కాలము సూచింపఁబడును కావున నుషస్సుల రాకఁ జాటువారని పేరువచ్చెను సూర్యుని రథధ్వజము లశ్వినులని కొన్ని ఋక్కులందు వర్ణించినారు అశ్వినీదేవతలకు వైద్యులని బిరుదు ఉషకాలమునకు మున్ను లేచి తమతమ కార్యములందాసక్తులగువారికి రోగములురావని యార్యుల యభిప్రాయము అశ్వినులగ్నికి మిత్రములని వర్ణింపఁబడినారు అశ్వినులు పొడఁజూపినంతనే జనులు తమ యాగవిధులొనర్ప నగ్నిని బ్రజ్వలింపఁ జేయుదురని యర్థము ఇటులనే యశ్వినులనామముల యుపయోగములు దెలియవలెను అశ్వినీదేవతలనామము లనేకఋక్కులం దగపడుటయగాక సూక్తములుసైత మనేకములున్నవి. సూర్యుని కొమార్తెయగు సూర్యమనశ్వినులకిచ్చి వివాహముచేసినటులఁ

గొన్ని ఋక్కులున్నవి దీనిరహస్యార్థము సందేహాస్పదముగ నున్నది సూర్యుడు తన ప్రకాశమరణముగ నశ్వినులకునిచ్చును కావున నల్లునకు మరణమిచ్చెనని కొందఱూహించిరి అశ్వినులొక్కరా యిరువురా యనునదిసైతము సందేహాముగ నున్నది శబ్దస్వారస్యమున నిరువురని గాదలుపలుకుచున్నవి అశ్వినులన సంధి సమయము లుండునాయని యొ సందేహాము కలుగుచున్నది అశ్వినులనియు నుషస్సులనియు కాలమును రెండువిధములుగ విభజించినారు అరుణోదయము లశ్వినులకాలమనియు ప్రాతకాల ముషస్సులనియు, మఱల సాయంకాలమందలి సాంధ్యరాగ మశ్వినులకాలమనియు ప్రదోషముషస్సులకాలమనియు నాకుఁ దోఁచెడు సంజయందలి యశ్వినులు సారమేయములు సంజయందలి యుషస్సు “సరమ యనియు నామభేదములు సూర్యుడస్తమించినతోడనె పశ్చిమప్రదేశమునందరుణోదయమును బిమ్మటఁ బ్రదోషమును సహజముగదా?

అశ్వినులుషస్సులగుఱ్ఱములను దోలువారనిసైతము కొన్నిఋక్కులలో నున్నది ఈ యశ్వినుల విషయమున గల కొన్నిఋక్కులిచట వ్రాయబూనెద

M 1 3 (1) అశ్వినులారా! పలసంపత్సమేతులయి ప్రకాశమున కాలవాలమయి చురుకుగల హస్తములతో మీరు మా బలులందుడి

(2) ఆశ్చర్యకరమగు కర్మలొనర్చుచు మాస్తుతులందుచు నుండు నశ్వినులారా! దయాళులయి మా ఋక్కులందుఁ

(3) అద్భుతకార్యములొనర్చు నాసత్యులారా! కుశతృణములపై నుంచిన బలులు మీయవి అగ్నిజ్వాలలబలె నెఱ్ఱగనుండు మార్గమున మీరు సంచరించుచున్నవారు

“ఎఱ్ఱనిమార్గమున మీరు సంచరించుచున్నవారనిన’ నరుణోదయమున సంచరించువారని యర్థమగును అశ్వినీదేవతలలో నొకనినామము “నాసత్య” యనియు మఱియొకరినామము “దస్ర యనియు తెలియవచ్చుచున్నది నాసత్య యన, నసత్యమునకు విరుద్ధుడగు వాఁడు దస్రయన వెడఁగులు చెఱచువాఁడు బహుశా ప్రాతఃకాలము నాసత్యులది సాయంకాలము దస్రులది యుండనగును

1 18 (3) నాసత్యులకు నిరువురికి గాను బలిభువులొక చులుకని రథమును నిర్మించిరి అది సర్వదిశలుఁ దిరుగుచుండును వారమృతమునుబిండు గోవు నుత్పవింపఁ జేసిరి

(4) వారు తమప్రార్థనలచే సదాకాలము నిర్మల హృదయముగలవారయి

నాసత్యు తలిదండ్రులకు ముదిమి లేనటు లొనర్చిరి

నాసత్యులిరువురని యొకటిగేర్పడెను వారి తలిదండ్రులు భూమ్యాకాశము లుండనగునని నేనూహించెద పైన బలుకబడిన ఋభుచరిత్ర ముందు వ్రాయ బూనినాను ఈ యశ్వినీదేవతలను గుఱించి మఱికొన్నిఋక్కు లిచట లిఖించెద

1 22. (1) అశ్వినీద్వయము తమరథము నుషఃకాలమునకు మున్నే సిద్ధపఱచికొని మేమిడు సోమరసము సేవింప వత్తురుగాత

(2) స్వర్గమును జేరు రథిక శ్రేష్ఠులైనట్టియు దివ్యరథము నెక్కినట్టియు నశ్వినీయుగ్మమును మేము పిలుచుచున్నాము

1 34 సూక్తములో త్రికాలములందు వచ్చు బలునంత నశ్వినీదేవత లాహ్వానింప బడినారు

1 139 (4) అశ్వినీదేవతలారా! మీరుగదా స్వర్గమును దెలుచువారు ప్రాత కాలాగమవిధులందు మీరుంటకుఁగాను మీ రథములకు గుఱ్ఱములు కట్టఁబడినవి స్వర్ణరథపీఠముపై మిమ్ము గూర్చుండఁబెట్టితిమి సమీపమార్గమనియు సరియైనమార్గమనియు మీ రంతరిక్షమార్గ మనుసరించితిరి

M 5. 73 (5) సూర్యుడు మీ రథమెక్కినపుడు మీరథము వేగముగఁబోవును ఎఱ్ఱనిపక్షులు మీచుట్టునుండును భూరిజ్వాలలు మిమ్ముఁగప్పును

పై ఋక్కులో సైత మశ్వినులు సాంధ్యరాగములు వ్యాపించు కాలముననే వత్తురనునది స్థిరపడును ఇటులనే యనేకఋక్కులున్నవి ఈ యశ్వినీదేవతలు దేవవైద్యులనియు వీ రొనరించినశాస్త్రమే ప్రపంచమున వైద్యశాస్త్రముగ నేర్పడినదనియు ప్రసిద్ధి ఆశ్వినులు సదాయౌవనవంతులు రూపవంతులు అనేకరూపములు ధరింప సామర్థ్యముఁగలవారు గరుత్మంతునిబలె వేగగమనముఁగలవారు స్వర్ణరథమునకు గుఱ్ఱములనైనను బక్షులనైనను గట్టి యాకాశమార్గమున నడచుచుందురు. సాంధ్యరాగములను మహాత్సబద్ధములుగ నొనరించి పురుషదైవములుగ నుతించినారు ఆశ్విరూపముగ దాఁచికొనిన సూర్యునిభార్యయగు సంజ్ఞాదేవిని సూర్యుఁ డశ్వరూపముగఁ గూడినందున నశ్వినులు పుట్టిరని గాథలుపన్నినారు సంజ్ఞయన నాకాశము అచట సూర్యుఁ డరుణరూపమునఁ గనపడినతోడనె యశ్వినులుపుట్టిరని యర్థము, అశ్వినులవయస్సు రూపము, ప్రకాశము వేగగమనము,

ద్విరూపము, రోగనివారకగుణము, పరోపకారబుద్ధి యీగుణములెల్ల ఋగ్వేదము నందు వర్ణింపబడినవి అశ్వినులు దివ్యవైద్యులు కావున విషజలములోను నల్ల గుండములోను బడిన, రేభవందన, కణ్వ యంతక, ఋజ్ర్యా, కర్కంధు, వాయ్య, సుచాంటి అత్రి, పురుకుత్స, ప్రశ్నికృ, చ్యవనడులను వారివారి బాధలనుండి రక్షించిరని యనేకఋక్కులలో సూచింపబడినది అశ్వినులు చ్యవనుని యౌవన వంతుని జేసి సోమపానార్హులైన గాథ ఋషు లనుశీర్షిక క్రింద వ్రాయబడినది చూడనగును

ఇంక నుషస్సులనుగుఱించి ఋగ్వేదమున ఋక్కులనేకములున్నవి ఈ దేవతను గ్రీకుదేశములో "ఇయాస్ (Eos) యనియు రోం దేశములో "అరోర' యనియు నామములు ఈ దేవతలనుగుఱించి యనే ఋక్కులేగాక సూక్తము లున్నవి ఆర్యులదేవతారాధన యుషఃకాలమునఁ బ్రారంభమగు కతంబున నారితి ప్రార్థింపబడినది ప్రాతఃకాలమున నార్యులు లేచివక్షణముననే యుషస్సెల్లెడల నగపడుచుండెను దినమువచ్చునని వారిహృదయ మానంద వారిధిలో మునుఁగుచుండెను కావున నీ దేవతనుగుఱించిన ఋగ్వేదఋక్కు లతిమనోహరములుగను నత్యలంకార సహితములుగను నున్నవి తళతళమని ప్రకాశించు వస్త్రములను ధరించిన కన్యయనియును తనసోదరియగు నంధకారమునుఁ బాఱదోలునదనియు సూర్యునిమార్గము చక్కబెట్టునదనియు యాగమవిధులకాలము చాటునదనియు నిద్రనుండి జీవకోటిని లేపునదనియు కనులుగానరానివానికి దృష్టి నిచ్చునదనియు కుంటివానికి బలమిచ్చునదనియు వర్ణింపబడినది అయినను నాదేవతరాకకు సంతసించుచు స్తుతించువారు చనిపోవుటయు, దినమురాకచే గ్లుప్తాయువుకు నొక దినంబు తగ్గుటయునుజూచి కొన్నిసమయములందా దేవతయొక్క రాకకు దుఃఖించుచుండిరి ఈ యుషస్సు స్వర్గమునకుఁ గోమాత్రైయనియును సూర్యునిచే మోహింపఁబడి వానికిఁజిక్కక తప్పించుకొనుచున్నదనియును ఋషులు వర్ణించినారు

M 1 124 (1) అగ్నిని రాజిల్లఁజేయఁగనె, సూర్యుఁడుదయింపఁగనె యుషస్సు తనప్రకాశమెల్లెడ వ్యాపింపఁజేయును

(2) దైవికములగు ఋతువిధుల ననుసరించి యాయు కాలము తగ్గించినను నంత్యములేక గతించిన ప్రాతఃకాలములకుఁ దుదియై, రాఁబోవు వేకువలకు మొదలయి యీప్రాతఃకాలము ప్రకాశించుచున్నది

(3) అల్లదిగో పూర్వదేశమున నాకాశరాజుబిడ్డ యుషస్సు ప్రకాశమును వస్త్రముగ ధరించుకొని నగవులుచున్నది వైదికముగు ఋతుమార్గమున సంచరించుచున్నది దిశలెల్ల వెలుంగినది కాని దారి తప్పదు

(4) ఆకాశదేవతయెద, సమీపమున నగుచున్నది క్రొత్తపాటను పాడువానిబలె మనోహరములగు వస్త్రములను జూపుచున్నది నిద్రబోవువారిని లేప నీగబలె వచ్చుచున్నది దేవతలలో నిజమయినట్టియు మార్పులేనట్టియు దేవతయిది

(5) మేమసముద్రములోఁ బూర్వార్ధమునఁ గిరణగోవులతల్లి తన చిహ్నమును జూపుచున్నది వెడల్పుగ వ్యాపించుచు దన తల్లిదండ్రుల తొడలనెల్ల నిండుచున్నవి

(6) అతివిశాలముగ వ్యాపించిన తన ప్రకాశమును, తన బాంధవులకును క్రొత్తవారికిని సమముగ నిచ్చుచున్నది ఆ దేవత యత్యధికముగఁ బ్రకాశించుచు దన యంగసౌందర్యమునకు గర్వించుచున్నను బేదవారినిఁ జూచి కాని గొప్పవారినిఁ జూచిగాని మరలదు

(7) ఆ దేవత తన రథమునెక్కి, సోదరుడు లేని యువతి తన సాక్షవకు వెడలినటుల మనుజుల నరయఁబోవుచున్నది ఉషస్సు యువతి, యలంకారయుతయును, చిరునగవునగుచు దనభర్తను ప్రేమించుచు పోవు స్త్రీబలె దనసౌందర్యమెల్లనిప్ప చూపుచున్నది

(8) అక్కయొక్క రాకనుఁగని, చెల్లెలు తనతావు విడచుచున్నది ఆపు డక్క తన సౌందర్యమంతయును జూప నలంకృతయయి, సూర్యకిరణములతోఁ బ్రకాశించుచు, నుత్సవకాలములందు స్త్రీలు సభలకుఁబోవు రీతినిఁ బోవుచున్నది

(11) తూర్పుదిశనుండి, యీ చిన్నది, మనపైఁ దనదయఁ జూపినది ప్రకాశించు నెఱ్ఱయెద్దులకు జీనులు వేసినది

(12) గూళ్లువదలి పక్షులు వెడలిపోవునటుల, నీ యుదయమున జను లాహారార్జనమునకునై వెడలెదరు etc

అహోరాత్రము లిరువురక్కచెల్లెండ్రనియును నాకాశరాజు కూఁతురు అనియును నిరువురు పరోపకారులనియును నిరువురు స్వాగతార్హులనియును దమతమ కాలములందు జనులకు మేలు సేయువారనియును వరుసగ ఋతువిధులకు విధేయ

లగువారనియు వర్ణింపఁబడినారు ఇచటరాత్రులు మానవశత్రువులుగ బలుకఁబడలేదు దయాళువగు మిత్రమనియు చల్లఁదనమును విశ్రాంతియు నిచ్చునట్టిది యనియు, మెత్తనితల్లిగ నలసటఁదీర్చుచు నూఱడించునదనియు తెలుప బడినది ఈ యిరువు రక్కచెల్లెండ్రును చక్కని నేతపని నేర్చినవారు వారు సదావస్త్రములను నేయుచుందురు ఉషస్సు బంగారు దారముతోను, రాత్రి, నల్లనిదారముతోను వస్త్రములను నేయుదురు ఒకతె రెండవదానిసేతపనిఁ దెఱచుచుండును ఉషస్సాకాశమున బొడఁజూపినమాత్రనే చెలియు నేసిన యంధకారము చెడిపోవును అపుడే సూర్యుడు వెంబడించి యంధకారమనెడ చర్మమును జుట్టివేయును అటులనే, రాత్రి యుషస్సు నేసిన తెల్లనివస్త్రమునుజుట్టి యంధకారమను నల్లనివస్త్రము నేయును అక్కచెల్లెండ్రిరువు రిచెడుగుపనిని నిర్విరోధముగఁ జేయుచుందురు అహోరాత్రము లక్కచెల్లెండ్రుగ నుండినను నొకరు పొటఁదోలుచుందురు వీరిరువురిలో నెవరుపెద్ద యెవరుచిన్న యనునది తెలియక యొకఋషి ప్రశ్నించినాఁడు ఉషస్సున సూర్యునితో గల బాంధవ్యము సహజముగనుండినను, గొన్ని తావులందు భిన్నించుచున్నది ఉషస్సు తన్ను మోహించిన సూర్యకిరణవ్యాప్తిచె మెఱయుచున్నది యువతివెంట వంటిన యువానువిమాడ్కి సూర్యుఁడుషస్సును వెంబడించుచుండును అయిన నదివాని చేతికి దొరకదు సూర్యుఁడు దానినిఁ జేరఁ జూలడు ఒ ఋషి యుషస్సునుగుఱించి పలుకుటలో "ఆలసింపక పఱుగిడుము దొంగబలెగాని శాత్రవునిబలెఁగాని సూర్యుఁడు నిన్నుఁబట్టి కాల్చివేయునని" పలికినాడు మఱియొకచోట నుషస్సు ప్రకాశించుగోవనియు సూర్యుఁడు దాని దూడయనియు వర్ణించినారు రాత్రియనునది యంధకారయుతమగు గుఱ్ఱపుశాల యనియు ప్రకాశాశ్వములు దానిలోనుండుననియు యుషస్సు దానివాకిలిఁ దెఱచు ననియు వర్ణింపఁబడినది ఋషులు మేఘములనావులుగను గుఱ్ఱములుగను వర్ణించుచుందురు అటులనే సూర్యునినైతము పోల్చుచుందురు మేఘములను గొఱ్ఱెలుగను నుషస్సును గొల్లదిగను వర్ణించినారు అహోరాత్రములు రెండును రెండావులనియు వాని పొదుగులలోనుండి రెండురంగుల - పాలుపిదుకుచుండుననియు యింద్రుఁడు నల్లావునందు నల్లపాలుంచెననియు తెల్లావునందు తెల్లపాలుంచెననియు వర్ణింపఁబడినవి ఆవులు మేఘములకును, పాలాకాశములకును ఋషులు పోల్చుచుందురు ఉషస్సు సంపన్నురాలనియు ప్రాతకాలమునఁ- దనస్వర్ణసంపదఁ జూపుననియు పలుకఁబడినది ఈసంపదను చెల్లెలగు రాత్రి దాఁచియుంచును దాఁచిన ధనమును నక్క ప్రాతఃకాలమున నే తీసికొనుచు ప్రతిగృహమునకును బోయి

యింటివారిని నిద్రలేపి వారిని దమతమ పనులకు బంపి ఋజుమార్గమున వారినిఁ బ్రవర్తింప జేసి పోషించును

పైన నాచే బలుకఁబడిన విషయములకెల్ల నాధారములుగ ఋక్కులున్నవి ఋగ్వేదమునందెల్ల నుషస్సునుగుఱించిన ఋక్కులతిమనోహరములుగ నున్నవని యనేకుల యభిప్రాయముతో నే నేకీభవించుచున్నాను కొన్ని ఋక్కులిచట దృష్టాంతములుగ వ్రాయుచున్నాను

M 1 48 (1) ఆకాశరాజ సుతయగు నుష కాలదేవతా! యశ ప్రకాశములచె మాకు సౌభాగ్యసంపదలిచ్చుచు నుదయింపుము మాకుభాగ్యము నిమ్ము

(2) దానశీలురగు నుషస్సులు మాకుఁ బశుధనమును నశ్వధనమును నిచ్చుచు దినదినము మము జేరుదురు దేవతలార! రాజులకు దాతృత్వము నేర్పి మాకా దానము నిండు

I 122 (1) దక్షిణయను విశాలరథము సిద్ధమైనది అమర్త్యులగు దైవములు రథమెక్కిరి జనులగృహములను ప్రకాశింపఁజేయుటకై గొప్ప దేవత యంధకారములోనుండి వెలివడనది

(2) ప్రాణికోటి నిద్రలేవకమున్నె వారికిఁగాను నుష కాలదేవత భాగ్యమును సిద్ధపఱచికొని సదాకాలములందును బాలికయయి యందఱినిఁ జూచుచుండును ప్రాతఃకాలారాధనకు నుషస్సె ముఖ్యదేవత

(4) ప్రతిదినమును, నా దేవత తనరూప మగపఱచుచుఁ, బ్రతిగృహామందును దనప్రకాశము వెదజల్లుచున్నది తళతళమను ప్రకాశమున జయమార్జింప వచ్చుచున్నది సకలదైవములలోను నుషస్సు భాగమునకుఁ జేరిన హవిస్సు మేలైనది

(5) ఆనందదేవతా! భగవరుణుల చెల్లెలా! నుతింపఁబడినవారిలో నీవు మొదటిదానవు చెడుఁగు తలఁచువాని బలము చెడుఁగాత

(6) దూరముగఁ దనప్రకాశము వ్యాపింపఁజేయుచు నుషస్సు, రాత్రిదేవత దాఁచినధనము నగపడఁజేయుచున్నది

(7) అహోరాత్రములు వేఱువేఱు రంగులుగలిగి యొకరినొకరు ఖండించుచు నొకరు వెళ్ళగనె మఱియొకరు వచ్చుచున్నారు,

భూమ్యాకాశములను జ్వసను యంధకారమును, ప్రకాశింధము
నెక్కి యుషస్సు దాఁచుచున్నది

(8) ఈదినమూ వహించిన రూపమునే రేపునుధరించు వనితవలె ఋతు
విమల ననుసరించుచు అనన్యలయి యనేకలోకములు సంచరించి
స్వర్గము చేయుదుర

(9) ప్రారంభించిన నక్షత్రాదులను చెరిపిన యుషస్సు, తెల్లని ప్రకాశ
ముతో ప్రకాశించుచు వెలివెడలును ఈకన్య ఋతువిధి
క్రమము నతిక్రమించు దినము సుప్రసిద్ధము చేరును

(10) ఉషఃకాలదేవతా! కన్యవయి సౌందర్య గర్వమువహించి నిన్ను
మోహించు దైవము సరసకు బోవుచున్నావు వయోగతివయి
చిఱునగవునగచు ప్రకాశించుచు, నీ ప్రియునకు నీ రూపముఁ
జూపుచున్నావు

(11) తల్లిచే జక్కఁగ నలంకరింపబడిన పెండ్లికూఁతురుబలె, నందఱు
జూచునాగు నీ యొడలు కనుపరచుచున్నావు

(13) శాశ్వత ఋతు విధులకు విధేయత జూపుచు, మనుజులలోఁ ప్రతి
మానవునకు మంచితలంపులు పుట్టులాగొనరింపుము

M, 1 164 (17) ఆకాశమునకు క్రిందిభాగమునను భూమికి పైభాగమునను
తన దూడను (సూర్యుని) పాదములక్రింద నుంచుకొని గోవు
(ఉషస్సు) ఉదయించెను ఏ దిక్కున నెంటకి నది పోయెనో
తెలియరాదు ఎచట దూడనుగనెను? పశువులమందలో కాదు

(18) ఆ దూడ తండ్రి యెవరయినది జ్ఞానియయినవాఁడు తెలుపనిండు
దేవతత్వమెంగుండి పుట్టెను?

M 3 61 (1) ఉషఃకాలదేవతా! సకలసంపన్నురాలా? జ్ఞాన సంపూర్ణత్వమున
స్తుతులు పాడువాని పాటయువినుము అత్యంత సౌందర్యముగలిగి
పురాతనాధునాతనదేవతవయి, జ్ఞానాధికతమించి ఋతువిధు లనుస
రించు యువతీ! మాస్తుతులందుము

(2) మనోహరములగు ధ్వనులుకలిగించుచు సద్బుద్ధిదేవతా! నీ ప్రకాశ
రూపమగు రథమునెక్కి రాజిల్లుము స్వర్ణమయమగు నీ రథాశ్వ
ములు తమరంగులను దిక్కులెల్ల వ్యాపింపఁజేయుచు నిన్నచటికి
దేనిమ్ము

(4) ఉషస్సు తనగుట్టముల కశ్మీలను వదలుగగిడిచి ధనికురాలగు
నింటి యజమానురాలుబలె వచ్చుచున్నది, ఆశ్చర్యకరమగు

ప్రకాశమును దెచ్చుచున్నది ఆ ప్రకాశమును భూమ్యాకాశములు నించినది

M 7 ౭౦ [1] ఉషస్సు స్వర్గమున పుట్టి ప్రకాశించుచున్నది ఋతువిధి ననుసరించి తన గాంభీర్యమును జూపుచున్నది రాక్షసులను నంధకారమును బోదోలినది జ్ఞానులగు నాంగిరసులా దేవతయొక్క మార్గమును జక్క బఱచినారు

[2] ఈదినము సకల సంపత్స్వరూపగునట్లు మమ్ము వృద్ధినందింపుము సమస్తసుఖము ననుభవించులా గొనర్పుము అనేకవిధ సంపదల నిమ్ము పనులలో యశమువచ్చురాగొనరింపుము

[3] ప్రాత కాలమునందలి ప్రకాశమును జూడుము అనేకవిధములగు చాయలుగలిగి మా సదనముజేరుము అంతరిక్షమెల్లను నిండి పావనాగమ కర్మములొనరింప జేసి యుషస్సులు వెళ్లినారు

[4] దూరమునను దనరథమునెక్కి పంచజాతులు నివసించు స్థళములను దర్శించి మర్త్యులమార్గములను బనులను జూచుచు స్వర్గసుతయును బ్రపంచ చక్రవర్తినియునగు నుషస్సు వెడలినది

[7] సత్యమాడువారిలో సత్యవతిగను, బలవంతులలో బలవంతురాలుగను దైవములలో దేవతగను, పవిత్రులలోను బవిత్రురాలుగను రాజిల్లుమను గంచెలన్నియును దెంచి గోవులనిచ్చెను ఉషస్సును జూచి గోవులమంద ప్రార్థించుచున్నది

M. I 92 [3] పనిచేయు స్త్రీలబలెను బాటలుపాడుచు, దూరమునుండి తమకు నేర్పడిన మార్గములనుసరించి దానశీలుడగు యజమానునకు నాహార మమర్చుకొని సోమరస మొసగువానికి సమస్తవస్తువు లిచ్చుచు నుషస్సులు వచ్చుచున్నారు

[4] నటిబలెను గసూదిబట్టలు ధరించినది పొదుగునిండిన యావుంబలె నెదనుబ్బించినది జీవకోటికిగాను ప్రకాశముసృష్టించి, గోవులు గల మందయొక్క కంచెవాకిలి దెఱచినట్టుల యంధకారమును వదలించినది.

[౦] ఉషస్సుయొక్క శోభను మేముచూచినాము నల్లనిదయ్యమును బాఱదోలినది యూపస్తంభమునందలి చాయనుబోలె యుషస్సు తన ప్రకాశమందినది

[6] రాత్రి మేరను మేము దాటితిమి ఉషస్సు జనించి సమస్త వస్తువులు మేముచూచులాగొనర్చెను స్తుతిపాఠకురాలింబలె నవ్వుచు

యశ ప్రకాశదాయినివై సౌందర్యవిలాసములతో మాకు ముదము నిచ్చుటకు లేపుచున్నది

[9] ప్రపంచమెల్లఁ దనచూపులఁజూచుచు ప్రకాశరూపకమగు తన లోచనములు పశ్చిమదిశకు వ్యాపింపఁజేయుచు, జీవకోటికిఁ జలన శక్తి నిచ్చుచు తన్నుఁబూజించుప్రతిమనుజుని ధ్వనిని గుర్తించుచున్నది

[10] పురాతనకాలమునుండియు దినదినముఁ బుట్టుచు నొకే వస్త్రమునే సదాధరించుచు, మర్త్యుల యాయువును వెచ్చించుచు, జగుత్కారముఁగల వేటకాఁడు పక్షులయవయవము లొక్కటొక్కటి తఱుగురీతిఁ దఱుగుచున్నది

[11] స్వర్గపుమేరనుఁ జక్కఁగఁగనిపెట్టి తనచెల్లెలను దూరముగఁ దోలుచున్నది మానవుల యాయు కాలముఁ దగ్గించుచు నుషస్సను యువతి తనప్రియుఁడిచ్చిన శోభచే రాజిల్లుచున్నది

10 172 (1) నీ సంపూర్ణసౌందర్యమున రాజిల్లుచురమ్మ గోవులన్నియును జాలుతోనిండిన పొదుగులుగలిగి నీమార్గమునుండ వచ్చుచున్నవి

(2) అనుగ్రహమానసవయి, దానశీలవయి ధర్మిష్ఠులను గూడికొని, మాచే ఋక్కులు రచింపఁజేయుచురమ్మ

(3) ఉషస్సు తనచెల్లెలయొక్క వెసనమునుఁ గొఁగొట్టుచున్నది గొప్ప గుణముచే జెల్లెలను మఱలఁదనదారి నడుచులాగొనర్చుచున్నది

ఉషస్సులను ఋక్కులనేకములున్నవి వానినెల్ల వ్రాసిన నొక గ్రంథము గొప్పదియగును

రాత్రిని గుఱించి ఋగ్వేదమునందొక సూక్తమాత్రమున్నది మిగత ఋక్కులందచటనచట నావిషయము వివరింపఁబడినది ఋషులు రాత్రినెచటను దూషింపరు కొన్నితావుల నుతించినారు

1 35 (1) జీవకోటికినెల్ల విశ్రాంతి నిచ్చు రాత్రిని నే నాహ్వానించెద

1 62 (7) భగదైవ మలసటనంద, స్తుతులసాహాయ్యమున, వియోగమెన్నడును లేని పురాణదంపతుల (భూమ్యాకాశముల) వేఱుపఱచెను ఉన్నత స్వర్గమున నీ మైంద్రజాలికుఁడు కన్యలిరువురిని (అహోరాత్రములు) నుంచెను

(8) నవీనముగ జనించుచుఁ ఉన్నపిల్లలు (అహోరాత్రములు), తమ యిష్టానుసారముగ నటించుచు, వేఱువేఱు వర్ణములుధరించి, జంటలుగఁబుట్టి, నొకరివెంటనొకరు పురాతనకాలమునుండి భూమ్యాకాశ

ముంచుచున్నను దిరుగుచున్నవారు స్లనియంగములుగలిగి రాత్రియును, ప్రకాశావయవములుగలిగి పిపముచున్నవి

(10) అనేకసహస్రములగు పావనాగమువిధులంచె యిరువురక్క చెల్లెండ్రును యజమానునిసరస భార్యలుగనో, ల్లలుగనో నిలుతురు

M 2 38 (3) సవితృదేశమును, రాత్రి కొంపెముగ వ్యాపించెను

(4) అదివసలో నియంబడి చెడిపోయినది మఱల నేయ నారంభించెను

M 10 127 (1) రాత్రిదేవత తన స్వర్ణలోచనములచే న గ్రప్రదేశములు చూచుచున్నది తనయశోరూపముల ధరించుచున్నది

వాయువుపుట్టెను? ఎచటినుండవచ్చెను? దైవముల ప్రాణవాయువతఁడు ఈ దైవము తానెకటనుండినను దినయిష్టాను సారము సంచరించుచుండును వానిధ్వని మేమువిందుము వానిరూపముఁ గనలేము

M 1 135 (3) భర్త, నిద్రపోవుభార్యను లేపనట్లు వాయువు ప్రజలబుద్ధినిఁ ప్రజ్వలింపఁజేయును భూమ్యాకాశములు రజ్జింపఁజేయును ఉషకాల దేవతలను రాగిల్ల జేయును

(6) వాయుదేవా! నీవెంటఁబోయి ప్రథమునకుయినందున సోమపానమునకు నీవు ప్రథముఁడవైతివి

M 4 46 (1) సోమరసములో శ్రేష్ఠమగుభాగ మీ యాగమువిధిలో నీవందుము నీవారంభమున పానముసేయువాఁడవు

48 (1) ఋషులు తమ శాత్రవులధనమంది సోమరసము సిద్ధపఱచినారు ఎవరు నిఁకను దాచిసెంపలేరు నీవుస్వీకరింపుము

M 8 18 (9) పావన రమగుగాలి మనోహరముగ మాపైనిచ్చనిమ్ము శాత్రవులఁ బోఁదోలనిమ్ము

M 10 186 (1) ఆనందారోగ్యములిడి వాయువు తన పరిమళసారము మాలోఁ జొరనాగొనర్చుగాత మాయాయువు హెచ్చించునుగాత

(2) వాతమా నీవు మాతండ్రివి నిజము మా సోదరుఁడవు స్నేహితుఁడవు మేము జీవించునట్టి బలమునిమ్ము

(3) నీభవనమున నమృతముంప బడినది మాబ్రదుకునకునై దానిలోఁ గొంతభాగమిమ్ము

సోమరస పరిమళసారముగల వాయువు పవమానమనఁబడును తాపార్థివాయువులపైఁ బ్రాణమాధారపడినది

ఇఁక మేఘములును మేఘములను గదలించు పర్జన్యమరుత్తులను గుఱించియు రుద్రాది తదధిష్ఠాన దేవతలనుగుఱించియు నించుక వ్రాయఁబూనెద

జలపూరితములగు మేఘములు ఘనీభవించి ఆపడియుండును వానిని

గదలించి యొకటియొకటి కొట్టుకొని పగులగొనరించి యందున్న జలములను భూమిపై జాఱవిడిచి నలుదిక్కుల వ్యాపింపఁజేయువారు మరుత్తులు వీరు రుద్రుని కొమారులు రౌద్రస్వభావముగలవారు యోధులు స్వాభావికముగ మరుచ్చలనమున మేఘములకు ఘర్షణముండి యురుములు, మెరుపులుపుట్టి పిడుగులుపడు క్రమమును జూచి యది యంతరిక్షరంగమున జరుగు యుద్ధమని యెంచి ఋషులు తమ యిష్టానుసారముగ వర్ణించినారు వర్షించుకర్మమూలమున దింద్రునకు మరుత్తులు సాహాయ్యులగు కారణంబున నింద్రుఁడను మరుత్తులనుజంటఁగూర్చి ఋక్కులల్లినారు వర్షమునకు నింద్రశబ్ద సారస్యమున నింద్రు డధికారియనునది సందియమైనను మరుత్తు లవశ్యమనుటకు సందియములేదు గొప్ప పర్వతముపైన గుమిగూడి వ్రాలిన మేఘములను నలుదిక్కులకుఁదోలి భూమిపై వర్షముఁ గురియిలా గొనరించువారు మరుత్తులుకదా, ఆ మరుత్తులను గురించిన ఋక్కులుగొన్ని యిచట వ్రాసెద

M 1 64 (2) ఆకాశ వృషభములగు ఘనులు దైవములు రుద్రుని పుత్రులు, మరుత్తులు నిష్కళంకులయి, సూర్యునిబలె ప్రకాశించుచు, సంలము పావనమొనరించుచు, భయంకర రూపముగలవారయి రాక్షసులబలెనుండి వర్షము గురిపించుచు జనించిరి

(3) రుద్రబాలకులు రాక్షసహంతలు ముదిమిలేనివారు పర్వతములబలె నజేయులయి వృద్ధినందుచున్నవారు తమ శక్తిచే జీవకోటిని వణఁకించుచున్నవారు భూమ్యాకాశములందుండు సమర్థులుసైతము వారికి నమ్రులగుదురు

(6) సదా చలించుచు నాకాశగోవుల (మేఘముల) పొదుగులను పిండుచు భూమిచుట్టుతిరిగి భూమినిఁ బాలునించుచున్నారు

(7) అద్భుతశక్తికలవారయి, ప్రకాశాధిక్యతఁగలిగి, పర్వతములబలె స్వయంభరులయి యతివేగముగ దారి నడుచుచున్నవారు అడవిని నగ్నిగా సంచరించునపుడు మీ శక్తి జూపుచు యేనుఁగులబలె స్పష్టములను దినుచున్నారు

1 37 (7) మరుత్తులారా! మీ రాకఁగని నరుఁడు నమ్రుండగును మీ యనుగ్రహమట్టిది కాఠిన్యముగల పర్వతములు సైతము చలించును

(9) మరుత్తులు సంచరించుచు మార్గమున మాటలాడుచుందురు వారేమి మాటలాడువదియు నెవ్వరైనను విన జాలుదురా?

1 38 (1) తండ్రి కొమారుని నాలింగనము సేసికొనినరీతి మీరెపుడు నను నాలింగనము సేసికొనియెదరు

(2) ఇవు డెచటికి? స్వర్గమున నెచ్చోటికి బోవుచున్నారు? భూమిపై నిలువరేల? మీ గోవులెచట మేయును?

(5) గడ్డియుండు నడవిని జేరిన క్రూరమృగమునుంబలె నీ భక్తుండు చూడంబడండు అట్టివాండు యమునిమార్గము ఒట్టండు

[6] ఆజేయములగు మసూచికి బాధలు మముసంట కుండుగాత క్షామము మానుండి వెడలిపోవునుగాత

[9] భూమినంతయు నీరునించుచు నహస్సునసైత మంధకారము గల్పించి జలపూరిత మేఘములు గప్పుచున్నారు

పైరీతిగ ననేకఋక్కులున్నవి ఇట్టి యద్భుతశక్తులనుం జూచి యచ్చెరువందియవి దైవములని భావించి గౌరవించి స్తుతించుచుండిరి మనమిపుడు ఉఱుము యొక్క ధ్వనిని విందుము ఉరుమును జూడంజాలము స్పర్శింపంజాలము వాసనం గనలేము రుచి జూడలేము ఈరితిగ నుండినను నా శక్తినుండి శబ్దము వచ్చుచున్నది అది వినంబడుచున్నది కారణమేమి? ఎచటనుండి వచ్చును? ఎవరినుండి వచ్చును? ఈ విషయము విమర్శనీయమయ్యెను, అడవిని బోవునపుడు ఘర్జారావమొకనికి వినంబడును అపుడేదో ఘర్జించు శక్తియొకటి యుండవలెనని యాలోచించి విమర్శించి చూచి యా ధ్వని సింహమునుండి పుట్టినదని తెలిసికొనుట సాధ్యమాయెను ఉఱుముయొక్క ధ్వని వినబడెనుగాని యది యెవరినుండి పుట్టినది కనుటకుం బ్రారంభమున నార్యులకుం దోంపక యది యొక దైవశక్తియని భావించిరి ఆ దైవశక్తికి " రుద్ర ' యని నామమిడిరి ఎపుడాశబ్దము రుద్రునుండి వచ్చెనని మనకు నమ్మికకలిగెనో యపుడే యా రుద్రశక్తికి ఎడుగే యాయుధమని కల్పించిరి ధనుర్బాణములు కలవాడని నమ్మిరి పిదప, దుర్మార్గులను శిక్షించుటకును సన్మార్గులను రక్షించుటకును నవిధరించెనని నిర్ధరించిరి ఉఱిమినవెంటనె వానకురిసి దేశము సుభిక్షమగుటచే బ్రజలను రక్షించువాండనియు శుభములనిచ్చువాండనియు బిరుదులిచ్చిరి మొలకయెత్తి యాకులువిడిచినపుడవ వృక్షమగుట కష్టము కాదుకదా? ఈరీతిగ నార్యులచె నూహింప బడిన రుద్రుండు పురాణయుగమునం ద్రిమూర్తులలో నొక్కండయి వెదగడిత దైవములను మూలం గూర్చుండ బెట్టెను రుద్రునిగుఱించి ఋగ్వేదములోం బలుకంబడిన ఋక్కులలోం గొన్ని వ్రాసెద

M 1 43 [4] ఆగమ విధులకును, ఋక్కులకును, నోషధులకును, స్వామియగు రుద్రునిగుఱించి యారోగ్యబలములకునై మేము నుతించుచున్నాము

M 1. 114 [5] జటలుధరించి కపర్దియని నామమందినట్టియు నాకాశమున నెఱ్ఱంగం బ్రకాశించు నడవిపందిగం జరించునట్టియు, రుద్రుని గౌరవబుద్ధినిం బిలుచుచున్నాము శ్రేష్ఠతమమగు నౌషధముల చేతనుంచికొని

మాకు రక్షయు నీడయు భద్రమగు భవనమును నిచ్చుచుండును గాత

[7] రుద్రా! చిన్నవారిని గాని పెద్దవారినిఁగాని బాధింపకు పెరుగు నట్టి పిల్లలనుగాని ముసలివారినిఁగాని తొందరపెట్టకు తండ్రులను గాని తల్లులను గాని చంపకు మాకుఁ బ్రియములగు శరీరముల కేబాధయు గలిగింపకు

M 2 33 [1] మరుత్తులతండ్రీ! నీ యనుగ్రహము మము సమీపింపనిమ్ము సూర్య దర్శనమునుండి మముఁ దప్పింపకుము

[2] నీవిచ్చు సిద్ధౌషధములనుండి మేము శత హేమంతఋతువులు జీవింతుముగాత, శాత్రవభావమును, వసహ్యతయు మానుండి పాఱఁదోలుము ఆధివ్యాధులు దిక్కునకొకటి పోనిమ్ము

(3) పుట్టుగలవారికి స్వామివయి, రుద్రా! నీవు యశ ప్రకాశుఁడవైతివి పిడుగు నాయుధముగఁగొని బలవంతులలో బలవంతుఁడవైతివి మా బాధలను బోఁగొట్టి సేమమొసఁగుము అపాయములు మానుండి వోలఁపుము

(4) పుష్టిమందులొసంగి మాశూరులకు బలమునిమ్ము వైద్యులలో నీవు శ్రేష్ఠుఁడవని నేనువిన్నాను

(13) మరుత్తులారా! స్వచ్ఛమగు మీమందులలో రుచ్యమైనట్టియు నారోగ్యకరమైనట్టియు మాతండ్రియగు మనువువలన నేర్పఱుపఁ బడినట్టియు మందులను మా లాభసుఖములకుఁగాను రుద్రుఁ డిచ్చునుగాత

M. 7. 46 (2) మాకుటుంబ రోగములన్నియును రుద్రా! మాన్పుము.

పైరీతిగ రుద్రుని దైవముగఁ బొగడుటయగాక మంచివైద్యుఁడని పలికినారు

M 7 59 (12) ఈఋక్కులో నేత్రత్రయోపేతమని వర్ణింపఁబడినది కావునఁ బురాణ యుగములోని త్రిమూర్తులలో నొకఁడైన రుద్రుఁ డిదైవమనుటకు సందియములేదు

శుక్ల యజుర్వేదములో (16) రుద్రునకిపుడు పురాణములందుఁగల నామములు విశేషములు పలుకఁబడినవి రుద్రుఁడొక ముఖ్యదైవమనుసూచన యప్పుడే యగపడుచున్నది ఋగ్వేదములో, పైన వ్రాయఁబడినరీతిగ మరుత్తుల తండ్రియనియు ఘర్జారావమునిచ్చు పిడుగనియు భిషగ్వరుఁడనియు చెప్పఁబడినది కాని యంతకంటె హెచ్చేమియును లేదు శుక్లయజుర్వేదములో మేఘనాథుఁడని పలుకుచు రుద్రుఁడు భయంకరమూర్తియనియు దొంగలు మొదలగువారి దై

మనియు లయాధికారియనియు పలుకఁబడినాడు తామ్రారుణ బభ్రు ర్ణుఁడని మేఘచ్ఛాయలనుబట్టి నామములిడినారు ఆకారణంబుననే నీలకంఠయని పిలువఁ బడుచున్నవాఁడు వాన గురిపించుటచేఁ బశువులను గాపాడువాఁడు కావున పశుపతియని బిరుదుగలిగినది రుద్రుఁడొనరించు కార్యమునుండి లోకమునకు మేలు కలుగుచుండును కావున శంకర శివయనునామములు వచ్చినవి సంహితలలోఁగాని బ్రాహ్మణములోఁగాని రుద్రునిభార్యలు కాళీ దుర్గలని పలుకఁబడలేదు కౌషీతకి బ్రాహ్మణములో నొక్క చోటమాత్ర మీశానమహాదేవులకుఁ బ్రాముఖ్య మివ్వఁ బడినది శతపథ బ్రాహ్మణములో రుద్రా! ఇది నీభాగము హవిస్సు అనుగ్రహించి నీచెల్లెలగు నంబికతోవచ్చి దీనిని స్వీకరింపుమని పలుకఁబడినది (2 6 2 9) కేనోపనిషత్తులో సుమాహైమవతీయను స్త్రీదైవము ఇంద్రునకు బ్రహ్మమును గురించి బోధించెనని పలుకఁబడినది

ఇక ఋగ్వేదమునందుఁ బర్జన్యుఁడొకదైవముగ నుతింపఁబడినాఁడు ఆ ఋక్కులుగొన్ని యిచట వ్రాసెద

M 5 83 [1] పర్జన్యుఁడు అంకెవేయు పిడుగుంబలె ధ్వనించుచుఁ, దనబహుమతు లతిత్వరితముగఁ బంపుచు, నోషధుల బీజము లుద్భవించుటకై నాటుచున్నవాఁడు

[2] చెట్లు దూరదూరములుగ నుండులాగునఁ గొట్టుచున్నవాఁడు రాక్షసులను జంపుచున్నవాఁడు భయంకరాయుధములుగల పర్జన్యునకు జీవకోటి భయపడుచుండను ఉఱిమెడు పర్జన్యుఁడు దుర్మార్గులను గొట్టినపుడు, పుణ్యమూర్తులుసైతము భీతిలి వణకుదురు

[3] నీరునించిన మేఘముతో నాకాశమున పర్జన్యుఁడు గప్పినపుడు దూరమున సింహగర్జన లగుచున్నవి

[4] మారుతములు వెనువెంటనె దుముకులాడును వానివెంటనె మెఱుపులుదిగును ఓషధులు మొలచును దిక్కులు ప్రకాశించును పర్జన్యుఁడు భూమినిఁ దడిపినతోడనె జీవకోటికెల్ల నాహారము పుట్టును

[8] పర్జన్యా! గొప్పపాత్రనెత్తుము నీరుఁజల్లుము ప్రవాహములడ్డులేక పాఱనిమ్ము భూమ్యాకాశములను గొవ్వునఁ దడుపుము గోవులకు నీరు సమృద్ధిగనుండనిమ్ము

పైరీతిగ ఋషులధర్మము ననుసరించి ప్రకృతి మహిమలచేఁ గలుగు వర్షాగమములకు ననేకశక్తులను గలిగించి వానికి నామకరణంబు లొనరించి యార్యులు గౌరవబుద్ధిని వానిని నుతించుచుండిరి పురాతన జనులందఱీరీతిఁ బ్రకృతి సంబంధిశక్తులనుఁ బ్రార్థించుచుండిరనుటకు సాదృశ్యము లనేకములుగలవు